

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ПРАВА

УДК 343.98:378.147

doi: <https://doi.org/10.33270/01191112.7>

Чорноус Ю. М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, м. Київ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9710-4858>

Інноваційні підходи до вивчення криміналістики в закладах вищої освіти МВС України

Мета статті полягає у визначенні інноваційних підходів до вивчення криміналістики в закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України. **Методологія.** Методологічний інструментарій обрано з урахуванням поставленої мети, специфіки об'єкта та предмета дослідження. Використано систему методів наукового пізнання: формальної логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція, аналогія, абстрагування) – з метою детального з'ясування змісту розглядуваних питань; теоретичний – для аналізу наукової та навчально-методичної літератури; емпіричний – під час проведення експериментального дослідження й інтерв'ювання викладачів і здобувачів вищої освіти; педагогічного моделювання – для дослідження педагогічних об'єктів за допомогою моделювання їхніх окремих ознак; метод системного аналізу – у контексті визначення напрямів запровадження інноваційних підходів до вивчення криміналістики в закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України. **Наукова новизна** обумовлена формуванням нового інструментарію в протидії злочинності. Постає необхідність у якісно нових, інноваційних підходах для виконання поставлених завдань. Важливою складовою є успішне опанування майбутніми правоохоронцями навчальної дисципліни «Криміналістика» в закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України з використанням нових освітніх технологій. **Висновки.** Нині в закладах вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України тривають розроблення й упровадження сучасних освітніх технологій, удосконалення змісту й методів викладання криміналістики. Пріоритет надають посиленню практичної складової під час освітнього процесу: проведення практичних бінарних занять, тактико-спеціальних навчань із залученням працівників Національної поліції, Міністерства внутрішніх справ України; використання інтерактивних навчальних полігонів; проведення занять у формі поліцейського квесту й на базі практичних підрозділів; застосування електронних дидактичних засобів навчання. Увагу акцентовано на формуванні в здобувачів умінь і навичок користування криміналістичною технікою, сучасним програмним забезпеченням, базами даних. Успіх вивчення криміналістики залежить і від особистості конкретного викладача, який є носієм не лише криміналістичних знань, умінь та навичок, а й інноваційних форм, методів і засобів освітньої діяльності.

Ключові слова: інновація; освітній процес; криміналістика; заклад вищої освіти; Міністерство внутрішніх справ; Національна поліція; криміналістична підготовка; правоохоронна діяльність.

Вступ

Криміналістика як наука має важливе значення для підготовки фахівців у різних галузях юриспруденції, майбутніх правоохоронців, зокрема працівників Національної поліції України. Криміналістика є юридичною наукою, складною за змістом, і забезпечує потреби практичної діяльності в протидії злочинності.

Криміналістика як наука єдина. Зміст її як навчальної дисципліни відрізняється залежно від суспільних потреб і стану протидії злочинності; виду закладу вищої освіти, у якому її викладають; галузі знань, за якою здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти; напрямів і завдань підготовки кадрів для державних, правоохоронних органів тощо.

Із цього приводу В. Ю. Шепітько зазначає, що формування системи криміналістичних знань пов'язано з протидією злочинності. У сучасних умовах криміналістика має розроблювати новітні засоби, спрямовані на протидію організованим і транснаціональній злочинності, корупції, торгівлі людьми, незаконному обігу наркотичних засобів,

фінансуванню тероризму й іншим злочинним виявам. Окремим напрямом у криміналістиці має бути захист інформаційних джерел і проблеми інформаційної безпеки. В умовах глобальних загроз і трансформації злочинних виявів важливу роль має бути відведено використанню сучасних криміналістичних знань (Shepitko, 2018, р. 5).

Питання криміналістичної підготовки, опанування криміналістичних знань здобувачами вищої освіти розглянуто в деяких монографічних роботах (Aleksieiev, 2004); Danshyn, 2013; Samodin, 2018; Shepitko, 2018). Однак сучасні інноваційні підходи до вивчення криміналістики, зокрема в закладах вищої освіти МВС України зі специфічними умовами навчання, не висвітлено в науковій і навчально-методичній літературі.

У нашій державі обрано цілком правильний підхід до визнання криміналістики необхідною в системі підготовки будь-якого фахівця в галузі права. Важливе значення криміналістика має для підготовки майбутніх правоохоронців. Об'єктом пізнання в криміналістиці є злочин і діяльність щодо його розслідування. Криміналістика надає

майбутнім правоохоронцям знання щодо характеристики події злочину, формує практичний інструментарій, а саме: знання, уміння та навички для їх виявлення, розкриття, розслідування й попередження. Такі знання є необхідними передусім для слідчих, оперативних працівників, інспекторів-криміналістів, прокурорів, експертів, детективів, суддів.

Застосовуючи криміналістичні засоби та прийоми як пізнавальний інструмент, слід урахувати, що отримані внаслідок цього докази (і процедура їх отримання) будуть ретельно досліджувати й оцінювати під час судового розгляду суб'єкти з протилежними завданнями з позицій їх належності та допустимості (Volobuiev, & Danshyn, 2018, p. 60).

Тобто використання криміналістичних знань передбачає здійснення пізнавальної діяльності у сфері правосуддя. Цільова спрямованість різних суб'єктів цієї діяльності має бути пов'язана з відновленням справедливості, досягненням істини. Тому в змагальному кримінальному процесі суб'єктом використання криміналістичних знань можуть бути не лише слідчий, а й сторони кримінального провадження, інші суб'єкти, що наділені відповідними повноваженнями (наприклад, процесуальний керівник, детектив, слідчий суддя та інші), а також суд. Використання криміналістичних знань у змагальному кримінальному процесі має забезпечувати сторони кримінального провадження належним інструментарієм, науковим апаратом, техніко-криміналістичними засобами й інформаційними технологіями, передбачає недопущення або усунення судових та інших помилок, досягнення справедливості й вирішення соціального конфлікту. Сучасний судовий процес повинен відбуватися на наукових засадах на підставі використання новітніх криміналістичних методів, прийомів і технологій (інформаційних, інтерактивних, комунікативних тощо) (Shepitko, 2017, p. 9).

Методика викладання криміналістики підпорядкована загальним закономірностям освітнього процесу. Проте, крім загальних закономірностей, методика викладання будь-якої науки залежить від специфіки її змісту. Саме специфічні особливості викладання криміналістики, що обумовлені її змістом, і є тією стрижневою основою, яка синтезує теоретичні основи протидії злочинності й практику її застосування в сучасних умовах (Danshyn, 2013).

Викладання криміналістики в закладах вищої освіти МВС України традиційно здійснюють у контексті напрацювань провідних учених, глибокого осмислення теоретичних положень. Увагу акцентовано на практичній складовій навчання, формуванні знань, умінь і навичок, які необхідні для виявлення, розкриття, розслідування та попередження злочинів за сучасних умов. Актуалі-

зовано потребу в якісно нових, інноваційних освітніх технологіях, щоб забезпечити успішне опанування навчальної дисципліни «Криміналістика» в закладах вищої освіти МВС України.

Мета і завдання дослідження

Мета публікації полягає в окресленні інноваційних підходів до вивчення криміналістики в закладах вищої освіти МВС України. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: схарактеризувати сучасний стан вивчення криміналістики в закладах вищої освіти МВС України; з'ясувати актуальні потреби практики, які слід ураховувати під час опанування криміналістичних знань; запропонувати інноваційні підходи для виконання поставлених завдань.

Виклад основного матеріалу

Інноваціями є нововведення, які істотно підвищують ефективність певної діяльності. Сутність їх полягає в комплексному процесі створення, розповсюдження та використання нового продукту, що призначений для задоволення потреб людини відповідно до сучасного рівня розвитку науки й техніки. Обов'язковим завершальним етапом інноваційної діяльності є успішне впровадження її результатів у практику та їхнє ефективне використання (Shepitko, Konovalova, & Zhuravel, 2013, p. 7).

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про інноваційну діяльність» від 4 липня 2002 року № 40-IV, інновації – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Інноваційна діяльність реалізується в різних сферах суспільного життя, зокрема в освітньому процесі. У закладах вищої освіти МВС України його здійснюють за специфічними умовам навчання, адже головним завданням є підготовка працівників Національної поліції України, а також інших правоохоронців.

Структура і сутність інноваційного освітнього процесу відповідає характеру й темпам соціальних змін, високим європейським стандартам підготовки конкурентоспроможних фахівців інноваційного типу. Сучасний зміст освіти має орієнтуватися на використання інформаційних технологій, поширення інтерактивного, електронного навчання з доступом до цифрових ресурсів й інтелект-навчання для майбутнього (Bystrova, 2015, p. 30). Однією з інноваційних освітніх технологій є інтерактивне навчання. До таких технологій належать лекція зворотного зв'язку (лекція-провокація, що передбачає викладення

матеріалу із заздалегідь запланованими помилками; лекція-бесіда, лекція-дискусія), семінар-дискусія (з колективним обговоренням будь-якого дискусійного питання, проблеми) або конференція, де викладання змісту супроводжується презентацією (демонстрацією навчальних матеріалів, що представлені в різних знакових системах). Ці інноваційні технології спрямовані на підвищення якості підготовки студентів шляхом розвитку в них творчих здібностей, самостійності, передбачають застосування інформаційних технологій та навчально-методичних матеріалів (Pertseva et al., 2018, p. 74).

Інноваційні освітні технології, розроблені на науковому рівні та практично впроваджені, використовують під час вивчення криміналістики майбутніми поліцейськими й іншими правоохоронцями.

Ідеться про такі технології: структурно-логічні (поетапна організація системи навчання); інтеграційні (дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань й умінь); професійно-ділові ігри (ділові та рольові ігри, індивідуальний тренінг, комп'ютерні програми); тренінгові засоби (система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів виконання типових практичних завдань за допомогою комп'ютера); інформаційно-комп'ютерні, що реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання на підставі діалогу «людина–машина» за допомогою різноманітних навчальних програм; діалогово-комунікаційні (Bystrova, 2015, p. 28).

Серед інтерактивних методів, форм і прийомів слід виокремити такі: аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод навчання; «мозковий штурм»; «дерево рішень»; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра (здобувачі перебувають у ролі експерта, судді, прокурора, адвоката, слідчого); «займи позицію»; коментування, оцінювання (або самооцінювання) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу й діагностики ситуації; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); моделювання; «навчальний полігон»; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) тощо (Bystrova, 2015, p. 28).

Одним із дієвих методів навчання є case-study – метод навчання на підставі реальної ситуації; метод, що містить спеціалізований навчальний матеріал та охоплює кейс (текстовий опис подій), інструкцію чи питання до проблемної ситуації. Кейс-метод дає змогу наблизити навчання до реалій практичного життя (Synyshyna, 2018).

Позитивними видаються пропозиції щодо запровадження вивчення криміналістики у форматі змішаного навчання – різних варіантів поєднання методів електронного й очного навчання. Програми змішаного навчання передбачають широкий спектр навчальних технік і підходів,

наприклад: електронні курси, практичне навчання, робота над конкретними проектами, служба ротація, електронні книги, мобільне навчання, коучинг, очні курси, виїзне навчання, навчальні ігри та симуляції, формальне навчання із сертифікаціями тощо. Змішане навчання поєднує різні види освітніх заходів, з-поміж яких очне навчання, онлайн-навчання та самонавчання на робочому місці (Buhaichuk, 2016, p. 4).

Окреслені форми організації освітнього процесу успішно використовують під час вивчення криміналістики. Водночас слід урахувати, що критеріями оптимізації криміналістичної підготовки мають бути: рівень формування знань, умінь, навичок, необхідних для професійної діяльності; терміни реалізації очікуваних результатів; рентабельність (тобто співвідношення витрачених сил, засобів і цінності отриманих результатів); наукова обґрунтованість застосування різних методів і форм криміналістичної підготовки (Aleksieiev, 2004, p. 52–53).

Наукова новизна

Наукова новизна цієї статті полягає в аналізі особливостей використання інноваційних методів, форм і прийомів організації освітнього процесу під час вивчення криміналістики в закладах вищої освіти МВС України. Під час реалізації поставлених завдань слід урахувати такі чинники:

- приведення змісту навчальних планів підготовки здобувачів вищої освіти до змін у законодавстві та процесів реформування системи правоохоронних органів, узгодження структурно-логічної схеми викладання навчальних дисциплін у закладі вищої освіти;

- урахування зазначених обставин під час формування навчальних програм і робочих навчальних програм з навчальних дисциплін криміналістичного спрямування;

- орієнтація на формування професійної компетентності працівника Національної поліції, а саме: слідчого, оперативного працівника, інспектора-криміналіста, інших співробітників МВС України та ін.;

- розроблення й упровадження сучасних освітніх технологій, удосконалення змісту та методів викладання;

- посилення практичної складової під час викладання навчальних дисциплін з криміналістики.

За важелями ймовірного впливу якості криміналістичної підготовки та процес її вдосконалення залежать від рівня чотирьох головних складових: змісту навчання, умов процесу навчання, здобувачів і викладачів. Оптимізація цього процесу можлива лише шляхом забезпечення відповідних змін усіх цих складових у

їхньому взаємозв'язку та взаємодії. Для комплексного аналізу особливостей криміналістичної підготовки необхідно розглянути такі питання: чого навчати (зміст навчання); як навчати (форми, методи, організація підготовки); кого навчати; хто буде здійснювати навчання (Aleksieiev, 2004, p. 53–54).

У сучасних умовах функціонує цілісна й потужна вітчизняна наукова основа для викладання криміналістики на рівні провідних світових стандартів, що ґрунтується на ретельному та всебічному аналізі сучасної практики протидії злочинності. Однак складність засвоєння студентами криміналістичних знань полягає у специфічності науки, яка є прикладною та спрямована на реалізацію конкретної практичної потреби певного правоохоронного органу здійснити якомога ефективніше розслідування та розкриття злочину, а студенти здебільшого ще не мають власного досвіду в цій галузі. З огляду на зазначене, у процесі підготовки фахівців постає необхідність розроблення науково обґрунтованої методики викладання на підставі знань з педагогіки вищої школи. Наукові криміналістичні положення студенти засвоюють на прийнятному рівні. Долучення цієї інформації до практичної діяльності має певні особливості, водночас, передбачає труднощі, оскільки теоретичні знання в «рафінованій» теоретичній формі не використовують у практичній діяльності. Із цього приводу М. В. Даньшин слушно зауважує, що теоретичні знання необхідно використати так, щоб вони були підпорядковані вимогам практичної діяльності (Danshun, 2013, p. 111–112).

Закономірно, що під час вивчення криміналістики в закладах вищої освіти МВС України акцентують на зв'язку з практикою. Проводять бінарні заняття спільно з практичними працівниками, деякі заняття з криміналістики та судової експертизи проходять безпосередньо на базі практичних підрозділів (Національної поліції України, Експертної служби МВС України). У цей спосіб забезпечують поєднання науки та практики, повне й ефективне застосування всіх елементів освітнього процесу з використанням нових інформаційних та комп'ютерних технологій, набуті теоретичні знання адаптують до виконання конкретних практичних завдань.

Вивчення криміналістики як практично орієнтованої дисципліни корелюється з процесами реформування відомчої поліцейської підготовки в Україні, передбачає врахування кращого світового та європейського досвіду. Під час підготовки поліцейських в іноземних державах перевагу надають професійно формувальним дисциплінам. Обов'язково зважають на напрям підготовки фахівця відповідно до посади, на яку здобувач буде претендувати згодом.

Новим у криміналістичній підготовці здобувачів вищої освіти в закладах вищої освіти МВС України є впровадження в освітній процес поліцейського квесту, який охоплює практичне заняття або декілька практичних занять і моделює різні аспекти професійної діяльності поліції, забезпечує умови для комплексного використання набутих здобувачами знань, удосконалення загальних і професійних якостей. Елементами квест-технологій проведення занять є використання можливостей інтерактивного (віртуального) простору. Здобувач має вивчати не науку в обсягах навчальної дисципліни, а конкретну практичну ситуацію за допомогою поєднання наукових знань у розрізі окремих навчальних дисциплін, оскільки в слідчій практиці постає необхідність швидкого поєднання набутих знань і навичок, наприклад, під час проведення конкретної слідчої (розшукової) дії (Samodin, 2018, p. 338–339).

Поліцейський квест містить елементи ділової гри, яку впродовж тривалого часу успішно застосовують в освітньому процесі закладів вищої освіти МВС України під час вивчення криміналістики. Мотивацію ігрової діяльності в освітньому процесі забезпечують її добровільністю, можливостями вибору, змагальністю, задоволенням потреб, самоствердженням, самореалізацією здобувачів. Структура гри передбачає: обрані ролі; ігрові дії як засіб реалізації цих ролей; ігрове використання предметів, тобто заміщення реальних речей ігровими, умовними; реальні відносини між учасниками навчальної гри; сюжет (зміст) – галузь наближеної навчальної ситуації до дійсності, умовно відтворена в грі (Ryzhykov, & Horiacheva, 2018, p. 20).

Підвищенню ефективності криміналістичної підготовки здобувачів вищої освіти в закладах вищої освіти МВС України сприяють:

- запровадження міжкафедральних навчальних дисциплін, які давали б змогу здобувачу вищої освіти усвідомити та «відчути» не лише елементи діяльності слідчого (наприклад, аспекти організації роботи слідчо-оперативної групи або проблематику кваліфікації злочинів), а комплексність практичних завдань;

- інтерактивні навчальні полігони, які в режимі онлайн надавали б можливість змінювати вихідні умови поліцейського квесту, наприклад, ускладнювати обстановку роботи слідчо-оперативної групи на місці події;

- електронні дидактичні засоби навчання, наприклад, мультимедійні навчальні посібники, автоматизовані робочі місця, імітаційні комп'ютерні програми щодо розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, навчальні відеофільми, а також відеофрагменти з місць учинення злочинів тощо (Samodin, 2018, p. 339–340).

Інноваційним методом під час вивчення криміналістики слід вважати використання нових науково-технічних засобів і технологій. Зокрема, ідеться про 3D-моделі, отримані за результатами лазерного сканування місця події чи іншого об'єкта, а також моделювання. Нині технології 3D-сканування успішно застосовують у різних сферах людської діяльності, наявний позитивний досвід їх використання під час розслідування злочинів і в освітньому процесі.

Використання 3D-систем лазерного сканування забезпечує:

- фактичне занурення в 3D-простір і дослідження місця події в пошуках доказової інформації; досягнення високого рівня деталізації за участю людських персонажів; швидке здійснення фіксації об'єктів. Це неруйнівний метод отримання інформації, зокрема високоточних даних;

- збереження доказової інформації протягом тривалого періоду й відтворення події злочину в будь-який момент часу; візуалізацію події злочину з різної перспективи, наприклад, з позиції жертви або злочинця; отримання нових доказів у кримінальному провадженні тощо (Pavliuk, 2018, р. 103–104).

Перспективним напрямом є використання 3D-моделей під час вивчення криміналістики. Інтерактивні тривимірні моделі місця події можуть створювати як на місці події, так і за результатами моделювання. Під час навчальних занять удосконалюють тактику проведення слідчих (розшукових) дій, методи виявлення, фіксації, вилучення й попереднього дослідження слідової інформації, опрацьовують основи оформлення протоколу слідчої (розшукової) дії. Можливості програмного забезпечення використовують для створення необмеженої кількості різних криміналістичних об'єктів, полігонів, робочих місць відповідно до слідчих ситуацій.

Важливу роль для забезпечення практичної складової підготовки фахівців відіграє проведення практичних занять із криміналістики на спеціально облаштованих навчальних полігонах і в навчальних лабораторіях. Закріпити практичні навички здобувачі мають можливість під час проведення тактико-спеціальних навчань.

Залучаючи нові освітні технології до вивчення криміналістики, слід урахувати пріоритетне значення розвитку особистості, її пізнавальної діяльності, здатності самостійно вирішувати проблемні ситуації.

Важливе значення має формування вмінь і навичок здобувачів щодо використання засобів криміналістичної техніки, інших науково-технічних засобів, оформлення отриманих результатів.

Також слід акцентувати на необхідності залучення до криміналістичної підготовки сучасних інформаційних технологій, а саме автоматизова-

них робочих місць – комплексів програмно-технічних засобів, що призначені для автоматизації виконання завдань певного виду (АРМ слідчого «Інсайт», АРМ судових експертів різних експертних спеціальностей трасолога, баліста, економіста, фоноскопіста, з дослідження об'єктів інтелектуальної власності тощо) (Shepitko et al., 2013, р. 11). Безпосередньо на базі Національної академії внутрішніх справ розроблено низку автоматизованих робочих місць за напрямками практичної діяльності.

Під час вивчення особливостей розслідування окремих видів злочинів використовують спеціально розроблені та зареєстровані методики розслідування злочинів, протидія яким є вкрай актуальною: «Методика протидії злочинам, пов'язаним із сепаратистськими діями», «Методика розслідування порушень правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою», «Методика розслідування умисного пошкодження об'єктів електроенергетики», «Методика розкриття та розслідування шахрайства, учиненого шляхом використання засобів мобільного зв'язку», «Методика розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із фальсифікацією лікарських засобів чи обігом фальсифікованих лікарських засобів» тощо. Зазначені методики розроблено в Національній академії внутрішніх справ, відповідну інформацію розміщено на офіційному веб-порталі НАВС.

Викладання криміналістики – це не лише процес засвоєння майбутніми поліцейськими та іншими правоохоронцями знань, умінь і навичок щодо основних правил розслідування злочинів, а й збагачення їх своєрідними інтегральними відомостями щодо наявної практики протидії злочинності в сучасних умовах. Аналіз цих особливостей потребує наявності у викладача певної кваліфікації (Danshun, 2017, р. 80–81). Отже, вивчення криміналістики залежить не лише від навчально-методичного, організаційно-технічного забезпечення викладання навчальної дисципліни, а й від особистості конкретного викладача, який є носієм знань, умінь і навичок, інноваційних форм, методів, засобів педагогічної діяльності.

На думку Л. Козак, дослідницькі пошуки інноваційних засад професійної освітньої діяльності переконують, що викладач постійно вдосконалює риси власної особистості. Інноваційна професійна діяльність викладача є багатокomпонентною, неоднорідною. Вона спрямована на отримання нових знань і впровадження їх у завдання, методи, засоби та форми навчання, формування позитивної мотивації майбутніх фахівців до інноваційної діяльності, набуття ними необхідних компетенцій у сфері професійної діяльності, оволодіння методами науково-дослідної діяльності (Kozak, 2018, р. 57).

Висновки

Інноваційні підходи до вивчення криміналістики в закладах вищої освіти МВС України спрямовані на вдосконалення рівня та якості підготовки поліцейських, інших працівників правоохоронних органів відповідно до актуальних потреб протидії злочинності. Професійно важливою є належна криміналістична підготовка. У сучасних умовах залучають і мають бути застосовані в майбутньому якісно нові, інноваційні підходи для забезпечення ефективного оволодіння криміналістичними знаннями, навичками й уміннями. Ідеться, зокрема, про розроблення й упровадження сучасних освітніх технологій, удосконалення змісту та методів викладання криміналістики. Важливе значення має посилення практичної складової під час викладання криміналістики.

Новим у криміналістичній підготовці здобувачів у закладах вищої освіти МВС України є впровадження в освітній процес поліцейського квесту, який моделює різні аспекти професійної діяльності, забезпечує умови для комплексного використання набутих здобувачами криміналістичних знань.

Інноваційним під час вивчення криміналістики є використання 3D-моделей за результатами лазерного сканування місця події або моделю-

вання. Слід активніше застосовувати в криміналістичній підготовці сучасні інформаційні технології. Важливим є формування в здобувачів умінь і навичок використання засобів криміналістичної техніки, інших науково-технічних засобів; забезпечення впровадження в освітній процес сучасного програмного забезпечення, напрацювання вмінь користуватися базами даних і відомчими інформаційними ресурсами в режимі онлайн, виконання конкретних практичних завдань за їх допомогою тощо. Також це використання автоматизованих робочих місць за актуальними напрямками практичної діяльності. Під час вивчення особливостей розслідування окремих видів злочинів актуальним є використання спеціально розроблених і зареєстрованих криміналістичних методик.

Ефективне вивчення криміналістики залежить від особистості конкретного викладача, який є носієм криміналістичних знань, умінь і навичок, інноваційних форм, методів, засобів освітньої діяльності.

Оволодіння широким діапазоном криміналістичних знань, умінь і навичок забезпечує належний рівень підготовки здобувачів у закладах вищої освіти МВС України. Адже реалізація правоохоронної діяльності без залучення криміналістичних знань, умінь і навичок є неможливою.

REFERENCES

- Aleksieiev, O. (2004). Optymizatsiia kryminalistychnoi pidhotovky slidchykh v systemi MVS Ukrainy [Optimization of the criminalist training of investigators in the system of Ukrainian Ministry of Internal Affairs]. *Candidate's thesis*. Kyiv: NAVSU [in Ukrainian].
- Buhaichuk, K. (2016). Zmishane navchannia: teoretychnyi analiz ta stratehiia vprovadzhennia v osvittii protses vyshchykh navchalnykh zakladiv [Blended learning: theoretical analysis and strategy of implementation in educational process of higher]. *Informatsiini tekhnologii i zasoby navchannia, Information Technologies and Learning Tools*, 4(54), 1-16. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v54i4.1434> [in Ukrainian].
- Bystrova, Yu.V. (2015). Innovatsiini metody navchannia u vyshchii shkoli Ukrainy [Innovative teaching methods in Ukrainian high school]. *Pravo ta innovatsiine suspilstvo, Law and innovative society*, 1(4), 27-33. Retrieved from <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf> [in Ukrainian].
- Danshyn, M.V. (2013). Okremi metodychni ta psykholohichni aspekty vykladannia kryminalistyky [Some methodological and psychological aspects of teaching criminology]. *Forum prava, Legal forum*, 2, 110-115. Retrieved from [http://file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2013_2_20%20\(1\).pdf](http://file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2013_2_20%20(1).pdf) [in Ukrainian].
- Danshyn, M.V. (2017). Shchodo problemy optymizatsii navchalnoho kursu kryminalistyky [On the problem of optimization of the course of criminalistics]. *Suchasni tendentsii rozvytku kryminalistyky ta kryminalnoho protsesu, Modern trends in the development of criminology and criminal proceedings*: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference dedicated to the 100th anniversary of the birth of prof. M.V. Saltevsy (pp. 79-81). Kharkiv: Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Retrieved from <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2249> [in Ukrainian].
- Kozak, L. (2018). Formuvannia innovatsiinoho potentsialu maibutnoho vykladacha [The formatting of future teacher's innovative potential]. *Osvitnii prostir Ukrainy, Educational space of Ukraine*, 13, 54-50. doi: <https://doi.org/10.15330/esu.13.54-60> [in Ukrainian].
- Pavliuk, N.V. (2018). Mozhlyvosti zastosuvannia tryvymirnykh tsyfrovyykh tekhnologii i suchasnykh nauково-tekhnichnykh zasobiv u diialnosti z rozsliduvannia zlochyniv [Possibilities of the application of three-dimensional technologies and modern technological means in the crime investigation activity]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky, Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 18, 98-105. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.11> [in Ukrainian].
- Pertseva, T., Konopkina, L., Kireieva, T., Bohatska, K., Cherkasova, O., Myronenko, O., Fesenko, O., Botvinikova, L., & Bielosludtseva, K. (2018). Interaktyvni tekhnologii navchalno-piznavalnoi diialnosti - innovatsiini metodyky zmislanoho navchannia [Interactive educational technology – innovative methods of combined education]. *Medychna osvita, Medical education*, 4, 73-76. doi: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2018.4.9321> [in Ukrainian].
- Ryzhykov, V., & Horiacheva, K. (2018). Metodyka vprovadzhennia dydaktychnykh ta rolovykh ihor v osvittii protses viiskovoi osvity yak praktyka pryiniattia rishe v umovakh obstanovky nabyzhenoi do boiovoi [Methodology of implementation of didactic and roll games in the education process of military education as a practice of decisionmaking in the conditions of close to the combat]. *Molod i rynek, Youth and the market*, 7(162), 18-22. doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.140367> [in Ukrainian].

- Samodin, A.V. (2018). Politseyskyi kvest yak element praktychnoi skladovoi osvithnoho protsesu [Police quest as an element of the practical component of the educational process]. *Aktualni problemy kryminalistyky ta sudovoi eksper-tologhii, Actual Problems of Criminalistics and Forensic Experology: Proceedings of the Interdepartmental Scientific and Practical Conference* (pp. 338-340). Kyiv: Nats. akad. vnutr. sprav. Retrieved from <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/9610> [in Ukrainian].
- Shepitko, V.Yu. (2017). Tsilove pryznachennia kryminalistychnykh znan i prahnennia yevropeyskykh standartiv u protydii zlochynnosti [Designated purpose of criminalistics knowledge and ambition to the European standards in counteracting criminality]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky, Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 17, 4-11. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.2017.01> [in Ukrainian].
- Shepitko, V.Yu. (2018). Kryminalistyka yak systema naukovykh znan v umovakh hlobalnykh zahroz ta transformatsii zlochynnosti [Criminalistics as a system of scientific knowledge in global threats and transformation of crime]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky, Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 18, 4-9. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.01> [in Ukrainian].
- Shepitko, V.Yu., Konovalova, V.O., & Zhuravel, V.A. (et al.). (2013). *Praktykum z kryminalistyky [Practical criminalistics]*. V.Yu. Shepitko (Ed.). Kyiv: In Yure [in Ukrainian].
- Synyshyna, V. (2018). Mistse innovatsiinykh osvithnikh tekhnolohii na praktychnykh zaniattiakh studentiv-psykholohiv [Innovative educational technologies in practical training of students psychologists]. *Osvitnii prostir Ukrainy, Educational space of Ukraine*, 14, 121-126. doi: <https://doi.org/10.15330/esu.14.121-126> [in Ukrainian].
- Volobuev, A.F., & Danshyn, M.V. (2018). Zavdannia kryminalistyky v umovakh reformuvannia kryminalnoho protsesu [Criminalistic tasks while criminal procedure reformation]. *Teoriia ta praktyka sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky, Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*, 18, 52-63. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.06> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДжЕРЕЛ

- Алексеев О. О. Оптимізація криміналістичної підготовки слідчих в системі МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ : НАВСУ, 2004. 252 с.
- Бугайчук К. Л. Змішане навчання: теоретичний аналіз та стратегія впровадження в освітній процес вищих навчальних закладів. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. № 4. Т. 54. С. 1–16. doi: <https://doi.org/10.33407/itlt.v54i4.1434>.
- Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1 (4). С. 27–33. URL: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Bystrova.pdf>.
- Даньшин М. В. Окремі методичні та психологічні аспекти викладання криміналістики. *Форум права*. 2013. № 2. С. 110–115. URL: [http://file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2013_2_20%20\(1\).pdf](http://file:///C:/Users/User/Downloads/FP_index.htm_2013_2_20%20(1).pdf).
- Даньшин М. В. Щодо проблеми оптимізації навчального курсу криміналістики. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народж. проф. М. В. Салтевського (Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2017. С. 79–81. URL: <http://univd.edu.ua/science-issue/issue/2249>.
- Козак Л. Формування інноваційного потенціалу майбутнього викладача. *Освітній простір України*. 2018. № 13. С. 54–60. doi: <https://doi.org/10.15330/esu.13.54-60>.
- Павлюк Н. В. Можливості застосування тривимірних цифрових технологій і сучасних науково-технічних засобів у діяльності з розслідування злочинів. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Т. 18. С. 98–105. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.11>.
- Перцева Т., Конопкіна Л., Кіреева Т., Богацька К., Черкасова О., Мироненко О., Фесенко О., Ботвінікова Л., Белослудцева К. Інтерактивні технології навчально-пізнавальної діяльності – інноваційні методики змішаного навчання. *Медицина освіти*. 2018. № 4. С. 73–76. doi: <https://doi.org/10.11603/me.2414-5998.2018.4.9321>.
- Рижиков В., Горячева К. Методика впровадження дидактичних та рольових ігор в освітній процес військової освіти як практика прийняття рішень в умовах обстановки, наближеної до бойової. *Молодь і ринок*. 2018. № 7 (162). С. 18–22. doi: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2018.140367>.
- Самодін А. В. Поліцейський квест як елемент практичної складової освітнього процесу. *Актуальні проблеми криміналістики та судової експертології* : матеріали міжвідом. наук.-практ. конф. (Київ, 22 листоп. 2018 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. С. 338–340. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/9610>.
- Шепітько В. Ю. Цільове призначення криміналістичних знань і прагнення європейських стандартів у протидії злочинності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2017. Т. 17. С. 4–11. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.2017.01>.
- Шепітько В. Ю. Криміналістика як система наукових знань в умовах глобальних загроз та трансформації злочинності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Т. 18. С. 4–9. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.01>.
- Практикум з криміналістики / [В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Київ : Ін Юре, 2013. 128 с.
- Синишина В. Місце інноваційних освітніх технологій на практичних заняттях студентів-психологів. *Освітній простір України*. 2018. № 14. С. 121–126. doi: <https://doi.org/10.15330/esu.14.121-126>.
- Волобуєв А. Ф., Даньшин М. В. Завдання криміналістики в умовах реформування кримінального процесу. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2018. Т. 18. С. 53–62. doi: <https://doi.org/10.32353/khrife.2018.06>.

Стаття надійшла до редколегії 09.01.2019

Chornous Yu. – Doctor of Law, Professor, Professor of the Department of Criminology and Forensic Science of the National Academy of Internal Affairs, Kyiv, Ukraine;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9710-4858>

Innovative Approaches to Criminalistics Teaching in Higher Educational Establishments under Ministry of Internal Affairs of Ukraine

The **purpose** of the article is to define the innovative approaches to criminalistics teaching in higher educational establishments under Ministry of Internal Affairs of Ukraine. **Methodology.** Methodological tools are selected with consideration of the established aim, specificity of research object and subject. System of scientific cognition methods was used, respectively the methods of formal logic (analysis, synthesis, deduction, induction, analogy, abstracting) – with aim to identify the matter of defined issues; theoretical – to analyze publications on the topic; empirical – in the course of experimental research and interviewing of teachers and students/cadets; pedagogical modeling – to study the pedagogical objects by modeling its specific characteristics; method of systemic analysis – in the context of identification of ways to implement the innovative approaches to criminalistics teaching in higher educational establishments under Ministry of Internal Affairs of Ukraine. **Scientific novelty** is justified with the establishment of new tools to be used in the process of crime combating. Innovative approaches are required to solve the defined problems. One of the important elements is successful mastering of «Criminalistics» subject by future law enforcement in higher educational establishments under Ministry of Internal Affairs of Ukraine with use of innovative educational technologies. **Conclusions.** Currently in the system of higher educational establishments under Ministry of Internal Affairs of Ukraine new educational technologies are developed and implemented along with improvement of content and methods of the subject delivery. Priority is given to enhancement of practical component during the training process: binary sessions, tactical and special training with participation National Police of Ukraine staff, Ministry of Internal Affairs of Ukraine; use of interactive training grounds; use of «police quest» format and internship sessions in practical units; use of electronic training equipment (multimedia manuals and textbooks, automatized working places, computer simulators for investigation of specific crime types etc.) it is important for students and cadets to advance their skills in forensic equipment application, modern software, database management. Forensic subjects mastering depends also on individual teacher's characteristics whose task is not only to transfer knowledge and skills but present innovative forms, methods and means of training.

Keywords: innovation; educational process; criminalistics; higher educational establishment; Ministry of Internal Affairs; National Police; forensic training; law enforcement activity.